

барысында жасалған бағдарламада оқу материалының ғылыми-практикалық деңгейі, мазмұны, шәкірттерді оқытудағы әдістері мен қолданылатын қажетті құралдар тағы басқа мәселелердің шешімін табуда жұмыстар жүргізілді. Мәселен, бұрынғы Экбан медресесі (1899ж.) 1906 жылы Токмак медресесі болып қайта құрылған болатын. Ондағы оқу мерзімі 5 жыл болды. Осы жаңа құрылымдыққа ие болған оқу орнының бағдарламасында: Өтетін пәндері: 1. Мұсылманша сауат ашу, 2. Арифметика, 3. Дінтану, 4. География, 5. Ислам тарихы, 6. Анатомия, 7. Араб тілі, 8. Бастауыш оқыту, 9. Таза жазу. Аталған пәндердің оқу барысын сыныптық кезеңдерге бөліп көсетейік. I-сынып: әліппе, арифметика, пәндерді көрнекілікпен оқыту, мәтін оқу, диктант, таза жазу және дұғаны жатқа айту. II-сынып: арабша оқу, дінтану, мәнерлеп оқу, арифметика, диктант, пәнді көрнекілікпен оқыту, таза жазу. III-сынып: Құран, дінтану, қасиетті тарих, география, мәтін оқу, пәнді көрнекілікпен оқыту, арифметикалық 4 амал, диктант және таза жазу. V-сынып: Құран, дінтану, география, арифметика, анатомия, араб тілі, ислам тарихы, грамматика, пәнді көрнекілікпен оқыту, мазмұндама жазу және таза жазу.

V-сынып: Құран, ислам заңы, араб тілі, пәнді көрнекілікпен оқыту, Ресей географиясы, арифметика (бөлшекте оқыту) [8; 34-35 бб.].

Міне көріп отырғанымыздай исламның негізгі қағидалары мен бірге ғылыми пәндер де қоса жүргізілген.

Білім беру саласындағы діни мекемелердің оқу бағдарламасындағы діни сабақтардың артықшылықтары мен басымдылығын көрсетеді. Бұнда халықтық білім берудегі діни оқу орындарының маңызы мен ерекшелігін ескерсек, қоғамның діни сауатын көтеруге жоғарыда аталған қазіргі оқу орындарының қауқары жетерлік. Мемлекет тарапынан қамқорлыққа ие болса, ол біздің қоғамның діни әлеуетін жақсартта түсуіне, сырттан келетін қауіптердің алдын алуға өз септігін тигізетіндігі сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. *Өткелбаев Б. Ежелгі ислами оқу ошақтары және оқу-ағарту ісі // Ислам және өркениет.-2012. 11-20 сәуір (№11).-12 б.*
2. *Дербісәлі Ә. Қазақстанның діни оқу орындары. Қазақ, орыс, араб, ағылшын тілдерінде. – Алматы. Атамұра, 2011. – 240 б.*
3. *Дербісәлі Ә. Қазақстанның діни оқу орындары. Алматы. Атамұра, 2011. – 240 б.*
4. <https://qazradio.fm/kz/news/13283/> 14.04.20жс.
5. <http://www.antisekta-kyzylorda.kz/kaz/content/respublikalik-imamdardin-bilimin-zhetildiru-islam-institutu> 2013 жс.
6. *Дербісәлі Ә. Қазақстанның діни оқу орындары. Атамұра, 2011. – 240 б*
7. *Өмірбек Оңғарбай қажы. Қызыл медресе жүз елу жылдан кейін есігін ашты // Егемен Қазақстан.- 2008.- 14 қазан.-10 Б.*
8. *Абай атындағы ҚазҰПУ-дың хабаршысы, «Бастауыш мектеп және дене мәдениеті» сериясы, №1(7), 2005 жс.*

МҒТАР 04.41.31

<https://doi.org/10.51889/2020-1.1728-8940.26>

Матжанова І.Ә¹, Матжанова Қ.К.²

¹*Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
(Алматы, Қазақстан)*

²*Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы
(Алматы, Қазақстан)*

«ЖАСТАР» КАТЕГОРИЯСЫН АНЫҚТАУ: САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Аңдатпа

Мақала жастарды жеке әлеуметтік топ ретінде қарастыруға бағытталған. Жастарды жеке әлеуметтік топ ретінде қарастыру «жастар» ұғымын анықтаудан, сондай-ақ осы категорияның негізгі сапалары мен сипаттамалары көрініс табатын жас мөлшерінің шегін айқындаудан басталады. Жастардың жас мөлшерінің шегі олардың білім алуымен, кәсіби іс-әрекеттерімен байланысты. Бұдан жастардың жас мөлшері шегінің қозғалмалылығы туындайды. Мақала

шеңберінде жүргізілген салыстырмалы талдау әртүрлі елдерде қабылданған жастардың жас мөлшері шегінде айырмашылық барын көрсетеді. Дегенмен, оның негізінде білім алу, дағдылар қалыптастыру, қабілеттерді, зияткерлікті дамыту үдерістері тұр. Сондықтан жастар қоғамның әлеуметтік құрылымының қалыптасу және даму үстіндегі ең белсенді, бастамашыл бөлігі.

Сонымен бірге, мақалада студент жастарға ерекше мән берілген, өйткені олардың бойында осы категорияға тән әлеуметтік маңызды сипаттамалар айқын көрініс табады.

Түйін сөздер: әлеуметтік топ, жастар, жас мөлшерінің шегі, студент, сапалық көрсеткіштер.

Матжанова И.А.¹, Матжанова К.К.²

*¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая
(Алматы, Казакстан)*

*²Казахская национальная консерватория имени Курмангазы
(Алматы, Казакстан)*

ОПРЕДЕЛЕНИЕ КАТЕГОРИИ «МОЛОДЕЖЬ»: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Аннотация

Данная статья посвящена изучению молодежи как отдельной социальной группы. Исследование молодежи как отдельной социальной группы начинается с определения самого понятия «молодежь», а также возрастных границ, в пределах которого проявляются основные характеристики данной категории. Возрастные границы молодежи, в первую очередь, связаны с деятельностью – учебной, профессиональной. Отсюда – подвижность возрастных границ молодежи. Сравнительный анализ, проведенный в данной статье показывает, что возрастные границы молодежи, принятые в разных странах различные. Но тем не менее, основой является такие процессы как получение знаний, умений, навыков, развитие способностей, формирование интеллекта. Поэтому молодежь – самая активная, инициативная часть социальной структуры общества, находящаяся в процессе становления и развития.

Наряду с этим, в статье особое внимание уделено студенческой молодежи, так как именно в ней проявляются все социально значимые характеристики данной категории.

Ключевые слова: социальная группа, молодежь, возрастные границы, студент, качественные показатели.

Matzhanova I.A.¹, Matzhanova K.K.²

*¹Kazakh national pedagogical university of a named after Abay
(Almaty, Kazakhstan)*

*²Kazakh National Conservatory named after Kurmangazy
(Almaty, Kazakhstan)*

DEFINITION OF THE CATEGORY “YOUTH”: A COMPARATIVE ANALYSIS

Abstract

This article is devoted to the study of youth as a separate social group. The study of youth as a separate social group begins with the definition of the concept of “youth” itself, as well as age-related boundaries, within which the main characteristics of this category are manifested. The age boundaries of youth are primarily associated with activities - educational, professional. Hence the mobility of the age boundaries of youth. A comparative analysis conducted in this article shows that the age limits of youth adopted in different countries are different. Nevertheless, the basis is such processes as the acquisition of knowledge, skills, development of abilities, the formation of intelligence. Therefore, young people are the most active, initiative part of the social structure of society, which is in the process of formation and development.

Along with this, the article pays special attention to student youth, since it is in it that all the socially significant characteristics of this category are found.

Keywords: social group, youth, age limits, student, quality indicators.

Жастарды өзіндік құбылыс ретінде анықтау, жастық шекке бөліп қарастыру, ерекшеліктерін айқындау барысында әлеуметтанулық, психологиялық, физиологиялық, демографиялық және т.б. бағытта зерттеулер жүргізілген болатын. Әр түрлі уақытта жастарды анықтау көрсеткіштері әртүрлі болды. Қарапайым, күнделікті санада адам өз отбасын құрғанға дейін (жаңа әлеуметтік мәртебе иеленгенге дейін) жас деп есептеледі.

Дегенмен, көптеген зерттеушілер жастар тобының жас мөлшерінің төменгі шегі ретінде - 14 және 16 жасты қарастырса, жоғарғы шегі ретінде 25 және 30 жас аралығын қабылдайды. Мысалы, ресейлік зерттеуші В.Т. Лисовскийдің пайымдауынша: «Жастар – адамдардың әлеуметтену кезеңінен өтуші, білім алу, кәсіби, мәдени және басқа әлеуметтік функцияларды игеруші, ересек жаста игерген, ұрпағы; нақты тарихи жағдайларға байланысты жастардың жас көрсеткіштері 16 дан 30 жасқа дейін ауытқуы мүмкін» [1, с. 13]. Сол секілді зерттеуші Р. В. Ленков атап өткендей: «XIX—XX ғғ. шегінде алдыңғы қатарлы индустриалды және постиндустриалды қоғамдарда адам өмірінің ерекше кезеңі – жастық шақ бөлінеді... өзіндік ерекшелігі 14-тен 30 жасқа дейінгі жас мөлшері ғана емес, сонымен бірге осы адамдарды басқа жас өкілдерінен ажырататын ерекше әлеуметтік-психологиялық сипаты, сондай-ақ, қоғамның әлеуметтік құрылымында ерекше орыны бар адамдардың ерекше тобы қалыптасады [2, с. 30]. Ал ресми құжаттарды қарастырсақ, 1960-шы жылдары БҰҰ жастар әлеуметтік тобына 15-24 жас аралығындағы қыздар мен жігіттер жатады деп тұжырымдағанын көреміз [3, с. 31]. 2015 жылы Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы әлемде көп жасаған адамдар санының өсуіне байланысты адам жасының классификациясын өзгертті. Жаңа классификация бойынша, 18-44 жас аралығындағы адамдар жастар ретінде қарастырылатын болды. Ал Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» Заңының 1 бабында: «Жастар – Қазақстан Республикасының он төрт жастан жиырма тоғыз жасқа дейінгі азаматтары», - деп атап көрсетілген [4].

Осы орайда, басқа мемлекеттерде қабылданған жастар тобының жас мөлшерінің шегін салыстырып өтсек болады. Англия мен Нидерландыда жастар ерекше топ ретінде қарастырылмайды, ол туылған кезінен бастап 25 жасқа дейінгі жас мөлшері шегінде балалармен тобымен біріктіріледі. Испанияда жастар тобы 14-30 жас аралығында анықталады, көп жағдайда бұл жас мөлшері 14-30 жасқа дейін ұзартылады, өйткені осы жастағы испандықтар экономикалық тұрғыда тәуелсіз, дербес өмір сүре бастайды. Люксембургте жастар тобының жас мөлшері ретінде 15-25 жас аралығы қарастырылады. Еуропа елдерінің көпшілігінде, сондай-ақ, АҚШ мен Жапонияда 13-14 жастан бастап, 29-30 жас аралығындағы адамдар жастар тобын құрайды. Ал Германияда жастар тобының жас мөлшері заң жүзінде нақтыланған. Заң бойынша жас аралығына қатысты бірнеше топ қарастырылады: бала (14 жасқа дейін), жасөспірім (14-тен 18 жасқа дейін), кәмелеттік жасқа толған (18-ден 22 жасқа дейін), жас адам (27 жасқа дейін) [5, с. 22]. Сонымен, шетелдерде «жастар» ұғымы тек жас мөлшері шегінде ғана емес, сонымен бірге сол елдерде орын алған дәстүрлер негізінде де анықталғанын көруге болады. Көңіл аудартын маңызды мәселе, жас мөлшерінің тек жастар тобы үшін ғана емес, кез келген әлеуметтік топ үшін маңызды болуы, өйткені адамның өмір жасы нақты әлеуметтік-экономикалық, мәдени өмір жағдайының ықпалымен анықталатын тұлғаның әлеуметтік-психологиялық дамуының нақты нәтижесі мен кезеңі. Сонымен қатар, әр жастағы топтарға өзіндік танымдық және эмоционалдық құрылым, мінез-құлық типтері мен уәждемелер тән. Қоғам тарапынан да әр жастағы топтарға деген қажеттілік пен сұраныс та әртүрлі. Заңнама тұрғысынан алғанда да, адамның құқықтары мен міндеттерін айқындауда жас мөлшері өте маңызды. Сондықтан, заңда көрсетілген жастардың 14-29 аралығындағы жас мөлшері біздің зерттеуіміз үшін айқындаушы негіз болып табылады.

Салыстырмалы түрде алғанда адам өмірінің қысқа кезеңі болып табылатын осы аралықта тұлғаның әлеуметтік-демографиялық мәртебесі бірнеше рет өзгереді. Егер 14-29 аралығын шартты түрде үш кезеңге бөлсек, оларға тән өзіндік ерекшеліктерді байқаймыз. Жастар тобының алғашқы кезеңі – 14-18 жас аралығында адам физиологиялық және психологиялық тұрғыда толық жетіліп, сонымен бірге, жалпы және арнайы білім алуын аяқтап, толық құқылы азамат деген мәртебеге ие болады. 19-24 жас аралығында нақты мамандық иесі ретінде ата-анасынан тәуелсіз өз табысына өмір сүреді, отбасын құрады, балалы болады, өзі үшін, өз отбасы үшін толық жауап береді. Бұл кезеңдегі жастардың әлеуметтік мәртебесі көбінесе маман болып қалыптасуымен айқындалады деуге болады. 25-29 жас аралығындағы адамдар көбінесе кәсіби біліктілігі жоғары, біршама өмірлік және кәсіби тәжірибе жинақтаған, отбасылық өмірі қалыптасқан, қоғамдық белсенділігі жоғары жастар. Олардың әлеуметтік мәртебесі ересектер тобына жақын. Алайда, нақты жағдайда және жеке адамдар үшін бұл көрсеткіштер әртүрлі болуы мүмкін, сондықтан жастық шақтың жас мөлшерінің кезеңдері өзгермелі десек дұрыс болмақ. Осы

орайда жастар мәселесін зерттеуші И.М. Ильинскийдің анықтамасы орынды болады: «Жастар – қоғамның сипаты мен даму деңгейіне тәуелді нақты-тарихи ұғым. Барлық уақыттарға тән, барлығын қанағаттандыратын, нақты «жастар» ұғымы жоқ» [6, с. 24].

Жастар үлкен әлеуметтік топ болғандықтан, олар тек жас мөлшерімен ғана емес, сондай-ақ, әлеуметтік, психологиялық, саяси, рухани-мәдени көрсеткіштерімен де сипатталады.

Жастардың әлеуметтік келбеті біртұтас емес. Оларды жан-жақты, терең қарастыратын болсақ, ішкі құрылымының күрделі екенін көреміз. Ол, ең алдымен, жас мөлшеріне қатысты болса, екінші жағынан атқаратын қызметімен немесе тұлғалық маңызы бар іс-әрекетімен байланысты. Жастардың әлеуметтік белгілері олардың қандай әлеуметтік топқа: этникалық, кәсіби, мәдени және т.б. жатумен де айқындалынады. Өйткені жастар топтық әлеуметтену үдерісінен өтеді, сол топтың белгілерін, нормалары мен ұстанымдарын, мінез-құлық стереотиптерін қабылдайды және өз бойларында жаңғыртады, яғни топтың әлеуметтік мәртебесін қабылдайды және сол топқа тән әлеуметтік рөлдерді атқарады.

Жастардың психологиялық даму ерекшеліктерінен олардың әлеуметтік-психологиялық келбеті туындайды. Әр адамның психологиялық келбеті жас мөлшерімен байланысты екені сөзсіз. Бұл тұжырым жастарға тікелей қатысты. Жастардың жас мөлшерінің ең төменгі шегі он төрт жас деп анықталды. Ғалымдардың пікірінше, 14 жаста адам бірте-бірте өзінің әлеуметтік байланыстарын, әлеуметтік топтағы және қоғамдағы орнын жете түсіне бастайды. 18 жасқа қарай адам бойындағы негізгі психофизиологиялық ерекшеліктер толық қалыптастып бітеді, ал 24 жасқа жуық адам ағзасының өсу, қалыптасу үдерісі толық аяқталады, яғни адам психикасындағы өзгерістер де бірте-бірте тоқтайды, жастардың психологиялық келбеті толығымен айқындалынады. Сондықтан, психологиялық тұрғыдан алғанда, жастар дегенміз адамның мінез-құлқының, өзін өзі танып білуінің, өзіндік санасының, дүниетанымының, тұлғалық жауапкершілігінің қалыптасу кезеңі.

Қазіргі 16 мен 25 жас аралығындағы жастар – Қазақстан Республикасы тәуелсіздік алғаннан кейін қоғамда орын алған түбегейлі әлеуметтік-саяси және экономикалық өзгерістер кезінде дүниеге келген, тәрбиеленген, тұлға болып қалыптасқан жастар, басқаша айтсақ «өзгерістер кезеңінің балалары». Олардың тәрбиелену және тұлға болып қалыптасу кезі ата-аналарының қоғамдық өмірдің жаңа талаптарына сәйкес жаңа өмірлік стратегия қалыптастыруға, өмірлерінде маңызды таңдаулар жасауға, жаңа құндылықтық бағдарларды ұстануға мәжбүр болған кезі деуге болады. Оларды тұлғаның өзіндік келбетін айқындайтын құндылықтары кеңестік кезеңде қалыптасқан, алайда кеңестік қоғамның дағдарысына тап болған, жаңа қоғамның қалыптасуының барлық қиындықтарын өз бойларынан өткізген ауыспалы кезеңнің адамдары деуге болады. Осы адамдардың (қазіргі жастардың ата-аналарының) бойында өзгеруге, таңдау жасауға деген құлшыныс, жаңа ақпарат, жаңа білім іздеуге деген талпыныс, жоғарғы деңгейдегі материалдық амбицияларды жүзеге асыруға деген ұмтылыс, ең алдымен елдің мәселелерін емес, өзінің жеке басының мәселелерін шешуге деген прагматизм орын алды. Сондықтан, қазіргі жастардың бойында да өмірлік жолын таңдауда және өз құндылықтық бағдарларын айқындауда өзіндік өзгерістер орын алғаны сөзсіз. Осы орайда М.А. Абишев пен Р.К.Файзулиннің өз мақалаларында айтқан: «Ағылшын философиясында жас адамдарды «tabularasa»-мен (латын тілінен – «таза тақта») салыстырған, яғни оларға қандай да бір ақпарат беру арқылы өзіне қарату мүмкіндігін білдірген, сондықтан ол адамдардың әлеуметтік рөлі таза тақтаға кімнің бірінші «жазу жазғанына» байланысты», - деген пікірлері біршама ойландырады [7, с. 58].

Жастар тобының белгілі бір бөлігі – өз бойларына жастарға тән ортақ сипатамалармен қатар, өзіндік ерекшеліктерді жинақтаған студенттер. В.Е. Павлованың пікірінше: «Әлеуметтік-демографиялық топ ретінде студенттер нақты санымен, жыныстық-жастық құрылымымен, аумақтық бөлінуімен, нақты қоғамдық жағдайымен, қоғамдағы рөлі және мәртебесімен сипатталады, сондай-ақ, өмірлік іс-әрекеттің негізгі салаларына қатысты жастардың кәсіби білім алу, қоғамдық-саяси және әлеуметтік-мәдени мүдделері қалыптасатын және жүзеге асатын әлеуметтену үдерісінің өзіндік сатысымен ерекшеленеді [8, с. 193].

Жалпы студент (латын тілінен *studens*, *studentis* – бар ынтасымен жұмыс істеуші, оқушы), жоғарғы оқу орнының, кей елдерде орта оқу орнының білім алушылары. Ежелгі Римде және орта ғасырларда кез келген білім алушы адамды студент деп атаған. XII ғасырда алғашқы университеттердің пайда болуынан бастап «студент» терминімен сол университеттерде оқитын (бастапқы кезде сабақ беретін) тұлғаларды атаған болатын. Университеттерде оқытушылар үшін нақты атақтар (магистр, профессор және т.б.) енгізілгеннен кейін бұл ұғым тек білім алушыларға қолданылатын болды.

Қазіргі кезде студент – жоғарғы оқу орнының білім алушысы. Жоғары білімнің әлеуметтік маңызының артуы студенттердің қоғамдық өмірдегі алатын орны мен маңызының өсуіне ықпал етті. Студенттер тек кәсіби, білікті мамандардың қатарын толықтырушылар ғана емес, сонымен бірге олар қоғамның болашақ келбетін айқындайтын белсенді және ауқымды әлеуметтік топқа айналды. Жоғары білімнің жаппай бұқаралық сипат алуы оның әлеуметтік құрамының күрделі болуына әкелді. Алайда әлеуметтік негізінің, яғни материалдық базасының әртүрлі болуына қарамастан, студенттер бәріне ортақ іс-әрекет негізінде әлеуметтік-кәсіби топ құрайды. Ортақ іс-әрекет және аумақтық шоғырлану студенттердің бойында мүдделердің ортақтығын, топтық сана, өзіндік субмәдениет және өмір салтын қалыптастырды. Бұл үдеріс басқа әлеуметтік-кәсіби топтармен салыстырғанда жас мөлшерінің бірдей болуымен толықтырылды.

Студенттер материалдық және рухани құндылықтарды өндіру үдерісінің тұрақты қатысушысы болмаса да, олар жанама түрде, білім алу формасында қоғамдық еңбек бөлінісіне қатысып, өзіндік рөл атқарады. Сондай-ақ, олар қазіргі кездегі өте қарқынды ақпараттар ағынын игеріп, кәсіби бағыттары бойынша іргелі білім алып, жас маман ретінде қоғамдық еңбек бөлінісіне тікелей қатысады. Жалпы алғанда, әлеуметтік топ ретінде студенттердің төмендегідей өзіндік ерекшеліктері бар деуге болады:

- Болашақ жас маман қоғамдық және кәсіби қызмет атқаруы үшін студентке жоғары оқу орнында ғылыми негізде жүзеге асатын оқу қажет. Бұл студенттің әлеуметтік функциясы деуге болады;

- Студенттердің әлеуметтік функциясынан олардың іс-әрекетінің ерекше сипаты туындайды. Ол жоғарғы білімді қажет ететін нақты мамандық бойынша ғылымның белгілі бір саласында жинақталған білімді игеру, яғни оқу;

- Студенттердің әлеуметтік функциясы, басты іс-әрекеті өзіндік өмір сүру және еңбек ету жағдайларымен байланысты. Біріншіден, студенттердің нақты анықталған еңбек жағдайы жоқ. Оқу үдерісіне байланысты ол әртүрлі болуы мүмкін және ол өз бетімен шешім қабылдауға, бастама көтеруге үлкен мүмкіндіктер береді.

- Әлеуметтік топ ретінде студенттердің құрамы жыл сайын өзгеріп отырады. Ол жастардың бірінші курсқа оқуға түсуімен және және жоғарғы курс студенттерінің диплом алып кетуімен байланысты. Сондықтан, студенттер өзгермелі, белсенді топ болып табылады.

Сонымен, жастардың белсенді бөлігі ретінде студенттер өздерінің өмір сүру және еңбек ету жағдайымен, әлеуметтік тәлім-тәртібі және психологиясымен, құндылықтар жүйесімен ерекшеленеді. Бұл ерекшеліктер студенттердің болашақта азамат, кәсіби маман, отбасының мүшесі және бір ұлттың өкілі ретінде әртүрлі әлеуметтік функцияларды табысты орындауына мүмкіндік береді. Олардың ішінде құндылықтар жүйесінің маңызды екені сөзсіз. Өйткені әлеуметтік өмірді реттеу механизмдерінің бірі болып табылатын құндылықтар мақсатты іс-әрекеттің мәнін, мазмұнын айқындайды, тұлғаның ішкі уәждемесіне негіз болады. Сондықтан, қазіргі жастарға, олардың белсенді бөлігін құрайтын студенттерге тән құндылықтар жүйесін анықтау өте маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 *Духовный мир и ценностные ориентации молодежи России: Учеб.пособие.* - СПб.: СПбГУП, 2000. - 508 с.
- 2 *Социология молодежи: учебник для академического бакалавриата.* - М.: Издательство Юрайт, 2015. - 416 с.
- 3 *Доклад о мировом развитии. 2007 // Развитие и новое поколение.* - М.: Наука, 2007. - 358 с.
- 4 *Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» Заңы. 2015 жылғы 9 ақпандағы №285-VҚРЗ [Электрондық ресурс] // <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000285>*
- 5 *Радченко А.Ф. Молодежь и ее возрастные границы // Социология власти.* - 2012. - № 3. - С. 19-29.
- 6 *Молодежь планеты: глобальная ситуация в 90-х годах, тенденции и перспективы.* - М.: Мысль, 1999. - 324 с.
- 7 *Абишев М.А., Файзулин Р.К. Молодежь как фактор развития Казахстана // Вестник КазНПУ: Серия Социологические и политические науки.* - №4(68), 2019.- С. 57-62.
- 8 *Павлова В.Е. Студенчество как социальная группа и социально-ценностные ориентации // Международный научный журнал «Инновационная наука».* - 2017. - №04-2. - 205 с.